

MAJA LUNDE

1852

Bičių

2007

istorija

2098

ROMANAS

Trys žmonės pasakoja vienas per kitą, trys balsai susipina į epinę istoriją apie bičių ir žmonijos likimą. Bet iš tiesų tai pasakojimas ne apie gamtinę katastrofą, o apie giliai verdančias žmogaus aistras.

„Bičių istorija“ – sudėtinga, bet nuostabi knyga.

įtraukianti kaip psichologinis trileris.

Svenska Dagbladet

TYTO ALBA

M A J A L U N D E

1852
Bičių
2007
istorija
2098

R O M A N A S

Iš norvegų kalbos vertė
Eglė Išganaitytė ir Justė Nepaitė

VILNIUS 2017

Maja LUNDE
BIENES HISTORIE
H. Aschehoug & Co.,
Oslo, 2015

This translation has been published with the financial support of NORLA

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internetu), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© 2015 H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) AS

Viršelyje panaudoti piešinių fragmentai iš *Die Bienen Afrikas nach dem Stande unserer heutigen Kenntnisse*, Heinrich Friese, 1909

© Eglė Išganaitytė [p. 7–222], Justė Nepaitė [p. 223–407], vertimas į lietuvių kalbą, 2017

© „Tyto alba“, 2017

ISBN 978-609-466-247-8

Skiriu Jesperiui, Jensui ir Linusui

tao

242-oji apygarda, Širongas, Sičuanas, 2098 m.

KAIP PERAUGĘ PAUKŠČIAI balansavome ant savo šakų, vienoje rankoje suspaudusios po plastikinį indelį, kitoje – plunksninį šepetėlį.

Palypėjau aukštyn, palengva, kiek įmanydama atsargiau. Šiam darbui aš netikau, buvau ne tokia kaip daugelis kitų brigados moterų, dažnai darydavau per staigius judesius, man trūko čia reikalingos subtilios motorikos ir tikslumo. Buvau ne tam surkta, ir vis dėlto privalėjau tvirti, kiekvieną mielą dieną, po dvylika valandų iš eilės.

Medžiai skaičiavo ne pirmą dešimtį. Šakos buvo trapios nelyginant plonas stiklas, jos traškėjo nuo mūsų svorio. Aš atsargiai pasisukau, stengdamasi nepažeisti medžio. Dešinę koją pastačiau ant dar aukštesnės šakos, pamažu pritraukiau kairę. Ir pagaliau suradau saugią darbinę padėtį, nepatogią, tačiau stabilią. Nuo čia pasiekiau viršutinius žiedus.

Mažas plastikinis indelis buvo pilnas lengvučio aukso, tiksliai atsverto ir išdalyto mums darbo dienos pradžioje, kiekvienai po lygiai. Švelniais judesiais stengiausi perkelti nematomą kiekį iš indelio ant medžių. Kiekvienas žiedelis turėjo būti

apdulintas vištos plunksnų šepetėliu. Vištos buvo išvestos būtent šiam tikslui, mat paaiškėjo, kad dirbtinio pluošto plunksnos nėra tokios veiksmingos. Atlikta aibė bandymų, laiko tam turėjome į valias: mano apygardoje ši tradicija gyvavo šimtą metų. Čia bitės išnyko dar gerokai iki Žūties, dvidešimto amžiaus devintame dešimtmetyje, kai jas pražudė pesticidai. Po kelerių metų, kai pesticidų niekas nebenaudojo, bitės sugrįžo, bet tuomet jau buvo prasidėjęs rankinis augalų apdulkinimas. Našumas išaugo, nors reikėjo nepaprastai daug žmonių, galybės rankų. O vėliau, ištikus Žūčiai, mano apygarda įgavo konkurencinį pranašumą. Mums apsimokėjo būti didžiausiais aplinkos teršėjais. Mūsų šalis pirmavo pagal taršos kiekį, taigi tapome rankinio augalų apdulkinimo pradininkais. Paradoksas mus išgelbėjo.

Išsitiesiau kiek galėdama – vis tiek nepasiekiau viršutinių žiedų. Jau buvau benumojanti ranka, tačiau žinojau, kad galiu būti nubausta, tad pamėginau dar kartą. Mums nurėždavo algą, jeigu per greit sunaudodavome žiedadulkes. Taip pat nurėždavo, jeigu jų sunaudodavome per mažai. O darbo rezultatas buvo nematomas. Kai dienos pabaigoje išlipdavome iš medžių, apie išdirbį liudydavo tik raudona kreida nubrėžti kryžiukai ant medžių kamienų, pageidautina – iki keturiasdešimties kryžiukų kiekvieną dieną. Tik atėjus rudeniui, kai medžiai apsunkdavo nuo vaisių, tapdavo aišku, kur darbas atliktas kokybiškai. Bet tuomet būdavome kadai užmiršusios, katra kuriuos medžius apdulkinu.

Šiandien mane paskyrė į 748-ąją lauką. Kiek jų iš viso? Aš nežinojau. Mano grupė buvo viena iš šimtų. Smėlio spalvos darbiniais drabužiais atrodėme tokios pat vienodos kaip medžiai. Ir taip pat tankiai sukibusios kaip žiedai. Niekuomet pavieniui, vi-

suomet būryje, tupinčios medžiuose arba provėžomis traukiančios iš vieno lauko į kitą. Tik tarp savo ankštų butukų sienų galėdavome pabūti vienos, keletą trumpų valandų per parą. Šiaip visas gyvenimas vyko čia, laukuose.

Tvyrojo tylą. Darbo metu mums neleidavo kalbėtis. Tebuvo girdėti vien mūsų atsargus laipiojimas medžiais, tylus krenkštymas, vienas kitas žiovulys, darbinių drabužių audinio brūžavimas į kamieną. Ir retkarčiais pasigirdavo garsas, kurio visos išmokome nekęsti, – šakos trakstelėjimas, blogiausiu atveju – lūžimas. O lūžusi šaka reiškė mažiau vaisių ir dar vieną dingstį nurėžti mums algą. Šiaip garsus kėlė tik vėjas, kuris nardė tarp šakelių, kedeno žiedus, šnarino žolę apačioje.

Pūtė iš pietų, nuo miško. Jis atrodė tamsus ir gūdus palyginti su baltai žydinčiais vaismedžiais, kurie dar buvo be lapų. Bet po kelių savaitių miškas turėjo virsti vešlia žalia siena. Mes jame niekuomet nesilankėme, neturėjome ten jokių reikalų. Bet dabar sklido gandai, kad miškas taip pat bus sulygintas su žeme ir apsodintas vaismedžiais.

Iš ten atzvimbė musė, retas reginys. Jau kelias dienas nemačiau nė vieno paukščio, jų taip pat sumažėjo. Jie gaudė dar likusius pavienius vabzdžius ir kentė badą, kaip ir visas pasaulis.

Bet tuomet tylą suardė čaižus garsas. Švilpukas iš vyresnybės barako, skelbiantis antrą ir paskutinę tos dienos pertrauką. Iškart pajutau, koks išdžiūvęs mano liežuvis.

Mes su bendradarbėmis sutartinai ėmėme ropštis nuo medžių ant žemės. Moterys jau buvo pradėjusios šnekučiuotis, kakofoniškas čiauškėjimas įsijungė lyg paspaudus jungiklį, tą pačią akimirką, kai jos suprato, kad jau galima.

Aš nekalbėjau, susikaupusi iš lėto lipau žemyn, kad nusileičiau nenulaužusi šakos. Man pavyko. Tiesiog pasisekė. Buvau

nerangi, negrabi, ganėtinai ilgai čia dirbau, kad žinočiau, jog niekada netapsiu išties gera darbininke.

Ant žemės prie medžio stovėjo apibraižyto metalo butelis su vandeniu. Stvėriau jį ir ėmiau godžiai gerti. Vanduo buvo drungnas, atsidavė aliuminiu, dėl to prieskonio išgėriau mažiau nei man reikėjo.

Du baltai apsirengę vaikinukai iš Maitinimo brigados skubiai išdalijo daugkartinio naudojimo skardines su antru dienos daiviniu. Aš atsėdau atokiau nuo kitų, nugara atsišliejau į medžio kamieną ir atidariau savąją. Šiandien ryžiai buvo sumaišyti su kukurūzais. Įsidėjau kąsnelį. Kaip įprastai, kiek per sūru, pridėta dirbtinių pagardų – aitriosios paprikos ir sojų padažo. Mėsos jau seniai nebuvau ragavusi. Gyvulių pašarui reikėjo per daug dirbamos žemės. Be to, didelei daliai tradicinio gyvulių pašaro reikėjo apdulkinimo. Gyvuliai nebuvo verti mūsų kruopštaus rankų darbo.

Skardinė ištuštėjo man dar nespėjus pasisotinti. Atsistojau ir pastačiau ją į surinkimo pintinę. Tuomet ėmiau bėgti vietoje. Kojos buvo pavargusios, sustingusios nuo ilgo stovėjimo medžiuose. Kraujas jose tvinkčiojo, negalėjau ramiai nustovėti.

Tačiau bėgimas nepadėjo. Skubiai apsižvalgiau. Niekas iš vyresnybės nekreipė į mane dėmesio. Greit atsiguliau ant žemės, man tereikėjo ištiesti maudžiančią nugarą.

Trumpam sumerkiau akis. Pamėginau išjungti brigados moterų balsus. Sutelkiau dėmesį į čiauškėjimą, kuris tai garsėjo, tai tilo. Iš kur randasi tas poreikis šnekėti tokiu gausiu būriu, vienu metu? Kitos įgunda tai daryti nuo mažumės. Valandų valandas gali varinėti kalbas visiškai nereikšmingomis temomis, į nieką nesigilindamos. Gal išskyrus tuos atvejus, kai žmogaus, apie kurį kalbama, nėra šalia.

Aš teikiau pirmenybę pokalbiams dviese. Arba savo pačios draugijai. Darbe dažniausiai rinkdavausi pastarąją. O namie turėjau Kuaną, savo vyrą. Tiesa, mus siejo ne ilgi bendri pokalbiai. Kuano šneka apsiribodavo tuo, kas yra čia ir dabar, jis buvo konkretus, netroško žinių, ko nors daugiau. Tačiau prigludusi prie jo rasdavau ramybę. Ir dar mes turėjome Veiveną, savo trimetį. Apie *jį* galėjome kalbėtis.

Moterų čiauškesys jau buvo mane beveik užliūliavęs, bet staiga jis nutrūko. Visos nuščiuvo.

Aš atsisėdau. Brigados moterys buvo atsisukusios į kelią.

Būrelis vaikų judėjo provėžomis mūsų link.

Jie buvo ne daugiau aštuonerių, atpažinau keletą iš Veiveno mokyklos. Visi vilkėjo vienodus darbinius drabužius, tokius pačius sintetinius smėlio spalvos kostiumus, kokius dėvėjome mes, ir žengė link mūsų taip greitai, kiek įkabino jų trumpos kojytės. Jų gretą prižiūrėjo du suaugę vadovai. Vienasėjo priekyje, kitas užpakalyje. Abu buvo skardžiabalsiai ir be paliovos ragino vaikus. Bet jie nesibarė, nurodinėjo su šiluma ir atjauta. Nes vaikai iki galo nesuvokė, kas jų laukia, o suaugusieji žinojo.

Vaikaiėjo susikibę už rankų, nelygiomis poromis, aukščiausi su žemiausiais, didieji prižiūrėjo mažuosius. Nevienoda eisena, netvarkingai, bet laikėsi tvirtai susikabinę už rankų, tarsi būtų suklijuoti. Galbūt jiems buvo griežtai prisakyta nepasileisti.

Jų žvilgsniai buvo nukreipti į mus, į medžius. Žiūrėjo smalsiai, kai kurie buvo prisimerkę, pakreipę galvas. Tarsi lankytųsi čia pirmą kartą, nors visi buvo užaugę šioje apygardoje ir nepažinojo kitokios gamtos, tik begalines vaismedžių eiles, kurios rėmėsi į pietuose sužėlusio miško šešėlį. Nedidukė mergaitė ilgai stebeilijo į mane, didelėmis, kiek per arti įsodintomis akimis. Ji porą kartų sumirksėjo, tada garsiai sušniurkščiojo. Už rankos

ji laikė liesą berniuką. Jis garsiai nesivaržydamas nusižiovavo, laisvąją ranką neprisidengdamas burnos ir negalvodamas, kad jo veidas atrodo tarsi žiojinti kiaurymė. Jis žiovavo ne todėl, kad nuobodžiautų, tam jis buvo per jaunas, – nuovargį kėlė maisto trūkumas. Plona, aukšta mergaitė vedė mažą berniuką. Jis sunkiai kvėpavo per užsikimšusią nosytę, buvo išsižiojęs. Mergaitė tempė jį paskui save, atsukusi veidą į saulę, prisimerkusi ir suraukusi nosį, nejudindama galvos, lyg norėtų įdegti ar galbūt pasisemti jėgų.

Jie ateidavo kiekvieną pavasarį, nauji vaikai. Bet ar išties būdavo tokie maži? Ar tapo jaunesni?

Ne. Jie buvo aštuonerių. Kaip įprastai. Jiems mokykla buvo baigta. Tokia ir mokykla... na, taip, jie išmokdavo skaičių ir kelių rašmenų, bet, neskaitant to, mokykla tebuvo tam tikra prižiūrima saugykla. Saugykla ir vieta pasiruošti gyvenimui čia, laukuose. Įpratinti tykiai sėdėti ilgą laiką. *Sėdėkite ramiai. Visišškai ramiai, štai taip.* Ir išlavinti smulkiąją motoriką. Jie nuo trejų metų rišdavo kilimus. Maži piršteliai puikiai susidorodavo su sudėtingais raštais. O dabar jie tobulai tiko darbui čia, laukuose.

Vaikai praėjo pro mus, atstatę veidus į priekį, į medžius. Tuomet jie nužingsniavo toliau, kito lauko link. Bedantis berniukas kluptelėjo, bet aukštoji mergaitė jį prilaikė, kad nepargriūtų.

Vaikai nutolo provėžomis, paskendo tarp medžių.

– Kur jie eina? – paklausė viena moteris iš mano grupės.

– Tikriausiai į 49-ąjį ar 50-ąjį, – atsiliepė kita. – Ten dar niekas nepradėjo.

Man sutraukė vidurius. Kur jie eina, į kokį lauką, visai nesvarbu. Esmė – *ka* jie ten darys...

Iš barako pasigirdo švilpukas. Mes vėl sulipome į medžius, aš judėjau palengva, bet širdis vis tiek smarkiai daužėsi. Nes vai-

kai netapo jaunesni. Tai dėl Veiveno... Po penkerių metų jam bus aštuoneri. Vos po penkerių metų ateis jo eilė. Darbščios rankutės vertesnės čia nei kur nors kitur. Maži piršteliai jau įgudinti atlikti tokios rūšies darbą.

Aštuonmečiai čia, laukuose, diena po dienos, sustingę maži kūneliai medžiuose. Jie neturėjo net vaikystės, kaip kad aš ir mano bendraamžiai: mes lankėme mokyklą iki suėjo penkiolika.

Negyvenimas.

Virpančiomis rankomis pakėliau plastikinį indelį su vertingomis dulkėmis. Mes visi turime dirbti, kad gautume pavalgyti, buvo sakoma, kad užaugintume maistą, kurį patys valgysime. Visi privalo prisidėti, net vaikai. Nes kam reikalingas išsilavinimas, kai tuštėja aruodai? Kai daviniai mažėja kiekvieną mėnesį? Kai vakarais turi eiti miegoti alkanas?

Aš pasisukau, kad pasiekčiau žiedus už savęs, bet šįkart judesiai buvo per ūmūs. Užkliudžiau šaką, kurios nepastebėjau, staiga netekau pusiausvyros ir sunkiai persisvėriau į kitą pusę.

Ir to pakako. Tas trapus garsas, kurio nekeitėme. Lūžusios šakos trakstelėjimas.

Brigadininkė atskubėjo prie manęs. Ji pažvelgė aukštyn į medį, be žodžių įvertino žalą. Kažką skubiai užsirašė į bloknotą, tada pasišalino.

Šaka nebuvo nei ilga, nei stora, tačiau vis tiek žinojau, kad dingo visos to mėnesio santaupos. Pinigai, turėję keliauti į skardinę dėžutę virtuvės spintoje, kur taupėme kiekvieną atliekamą juanį.

Aš įkvėpiau oro. Negalėjau apie tai galvoti. Reikėjo dirbti toliau, neturėjau pasirinkimo. Pakelti ranką, panardinti šepetėlį į žiedadulkes, švelniai pervesti juo per žiedus, perbraukti taip, lyg būčiau bitė.

Stengiausi nežiūrėti į laikrodį. Žinojau, kad tai nepadės. Tiesiog žinojau, kad sulig kiekvienu žiedu, per kurį brauksiu šepetėliu, kažkiek priartės vakaras. Ir ta viena trumputė valanda kasdien, kurią galiu praleisti su savo vaiku. Ta valandėlė buvo viskas, ką mes turėjome, ir per tą valandėlę galbūt galėsiu ką nors pakeisti. Pasėti sėklą, kuri jam suteiks galimybę, kurios pati niekada neturėjau.

Viljamas

Marivilis, Harfordšyras, Anglija, 1852 m.

VISKAS APLINK MANE atrodė geltona, begaliniai geltona, ta spalva tvyrojo virš manęs, po manimi, apsukui manęs, akino mane. Tačiau geltonis buvo realus, ne mano įsivaizduojamas, jo šaltinis – brokatiniai apmušalai, kuriais Tilda išklįjavo sienas, kai mes čia prieš keletą metų įsikėlėme. Tuo metu gyvenome per daug savęs nevaržydami. Mano nedidelė sėklų krautuvėlė pagrindinėje Marivilio gatvėje klestėjo. Aš vis dar jaučiausi įkvėptas ir tebemaniau, kad įstengsiu derinti verslą su tuo, kas iš tiesų šį tą reiškė: savo gamtamokslinėmis studijomis. Bet tai buvo seniai, kur kas anksčiau, nei tapome viso pulko dukterų tėvais, ir dar gerokai iki galutinio pokalbio su Profesoriumi Ramu.

Jeigu būčiau žinojęs, kokių kančių man sukels geltonieji sienų apmušalai, nė už ką nebūčiau sutikęs. Mat geltona spalva neišsiteko apmušaluose – nesvarbu, ar užmerkдавau akis, ar būdavau atsimerkęs, ji nesitraukė nė per žingsnį. Tas geltonis neatlyždavo net man užmigus, neleisdavo nuo jo pabėgti, tarsi būtų *pati* liga. Mano negalavimas neturėjo diagnozės, bet žmonės jį įvardydavo įvairiai: prislėgtumas, liūdesys, melancholija. Tik niekas aplink mane nedrįso tų žodžių ištarti garsiai. Mūsų

šeimos gydytojas dėjosi nesuprantąs. Jis nuolat kalbėjo mediciniais terminais apie diskraziją, kūno skysčių santykio sutrikimus, per didelį juodosios tulžies kiekį. Pačioje pradžioje, kai atguliau, jis išmėgino kraujo nuleidimą, vėliau – vidurių laisvinamuosius vaistus, kurie pavertė mane bejėgiu kūdikiu, bet dabar jis akivaizdžiai nuleido rankas. Matyt, nebematė prasmės taikyti kokį nors gydymą ir tik papurtė galvą, kai Tilda užvedė kalbą, jos prieštaravimai buvo sutikti intensyviu šnabždesiu. Nugirdau vieną kitą žodį: *per silpnas, nepakels, jokio pagerėjimo*. Pastaruoju metu jo vizitai tapo retesni, tai galėjo būti susiję su tuo, kad aš atrodžiau beviltiškai prikaustytas prie lovos.

Buvo pavakarys, namai po manimi pulsavo gyvybe, mergaičių keliamas šurmulyš atsklido iš apatinių kambarių, kaip maisto tvaikas skverbėsi pro grindis ir sienas. Išskyriau Dorotėjos, protingos ne pagal metus dvylikametės, balsą, ji skaitė iš Biblijos, podraug ir kapotai, ir prodainiu, bet žodžiai pakeliui link manęs nuslopdavo, kaip ir Dievo žodis, regėjos, manęs nebepasiekia. Suskardėjo laibas mažosios Džordžianos balselis, Tilda ją šaižiai nutildė. Netrukus Dorotėja baigė skaityti, ir perėmė kitos. Marta, Olivija, Elizabetė, Karolina. Kas buvo kas? Neįstengčiau atskirti jų viena nuo kitos.

Kažkuri nusijuokė, trumpai nusikvatojo, ir man ausyse vėl nuskambėjo Ramo juokas, juokas, kuris galutinai užbaigė mūsų pokalbį, kaip kirtis diržu per nugarą.

Tuomet kažką pasakė Edmundas. Jo balsas tapo žemesnis, šiek tiek rafinuotas, jame nebeliko nieko vaikiška. Jis buvo šešiolikos, mano vyriausias, mano vienintelis sūnus. Įsitvėriau jo balso, taip troškau, kad jis būtų šalia, išgirsti žodžius, galbūt jis tas žmogus, kuris galėtų mane padrąsinti, suteikti jėgų pakilti, išlipti iš lovos. Bet jis niekuomet neužeidavo, ir aš nežinojau kodėl.

Iš virtuvės atsklido puodų barškėjimas. Maisto ruošos garsas pažadino skrandį. Jis suspazmavo, aš susiriečiau gemalo poza.

Apsidairiau. Lėkštėje šalia pustuščio puodelio vandens gulėjo nepaliesta duonos riekė ir sudžiūvęs rūkyto kumpio griežinėlis. Kada paskutinį kartą valgiau? Kada gėriau?

Šiek tiek pasikėliau ir paėmiau puodelį su vandeniu, skystis nubėgo per burną ir gerklę, nuskalavo senumos skonį. Liežuviu pajutau aštrų kumpio sūrumą, duona buvo tamsi ir soti, maisas, dėkuidiev, ramiai nugulė skrandyje.

Bet aš vis tiek neradau padėties lovoje, nugara buvo vientisa didelė pragula, klubų oda nusitrypusi nuo gulėjimo ant šono.

Nerimas blauzdose, dilgsėjimas.

Namuose ūmai tapo labai tylu. Ar visi išėjo?

Negirdėjau nieko daugiau, tik krosnyje degančio kokso spragsėjimą.

Bet tuomet, staiga, giesmė. Skaidrūs balsai iš sodo.

*Klausyki angelų giesmės –
Karalių šlovina žinia gimties**

Ar greitai Kalėdos?

Pastaraisiais metais įvairūs apylinkės chorai per adventą pradėjo giedoti prie namų durų, ne dėl pinigų ar dovanų, bet skleisdami Kalėdų dvasią, vien norėdami pradžiuginti savo artimą. Buvo laikas, kai man tai atrodė gražu, kai tie nedideli pasirodymai manyje galėdavo įžiebtį šviesą, kurios nebetikėjau turįs. Atrodo, tai buvo be galo seniai.

* Vertė Lolija Spurgienė.

Aukšti balsai sruvo link manęs nelyginant polaidžio vanduo:

*Jis taiką ir malonę neša dovanų,
Jis nusidėjėlius sutaikys su Dievu.*

Aš pastačiau pėdas ant grindų, po padais buvo justas kietas pagrindas. Staiga tapau kūdikiu, naujagimiu, kurio pėdos dar nepratusios prie pagrindo, veikiau skirtos šokti ant pirštų. Prisiminiau Edmundo pėdutes, aukšta keltimi, tokias pat minkštas ir lenktas apačioje, kaip ir viršuje. Galėdavau stovėti laikydamas jas rankose, tik žiūrėti ir lytėti jas, lytėti jį visą, kaip lieti savo pirmagimį, ir mąstydavau, kad jam būsiu visai kitoks, *tau būsiu visai kitoks*, visai kitoks nei man buvo mano tėvas. Taip stovėdavau su juo, kol Tilda iš manęs jį atimdavo su dingstimi, kad vaiką reikia žindyti ar pervystyti.

Mano kūdikiškos pėdos lėtai nusigavo prie lango. Kiekvienas žingsnis kėlė skausmą. Prieš mane atsivėrė sodas, ir ten jos stovėjo.

Visos septynios, nes tai nebuvo svetimas choras iš kaimo, tai buvo mano paties dukterys.

Keturios aukščiausios antroje eilėje, trys mažiausios priekyje, apsilikusios savo tamsiais žieminiiais drabužiais, vilnoniais paltais, kurie buvo per ankšti ir per trumpi arba per dideli, su vis daugiau prisiūtų lopų, sudilusias vietas bandyta paslėpti pigiais kaspinais ir kišenėmis keisčiausiose vietose. Rudos, tamsiai mėlynos arba juodos vilnonės kepuraitės su baltais nėrinių pakraščiais paryškino žiemiškai blyškius, siaurus veidus. Giesmė ore priešais jas virto į garą.

Kaip jos sulyso, visos iki vienos.

Takelis rodė, kur jų eita, pėdsakai per gilų sniegą. Jos turėjo bristi kur kas aukščiau kelių ir tikriausiai sušlapo. Galėjau just

šlapias vilnones kojines ant plikos odos, ir šaltį, kuris skverbėsi nuo žemės pro plonus padus – nė viena iš jų neturėjo daugiau nei tą vieną porą aulinukų.

Priėjau arčiau lango, tikėjausi sode pamatyti kitų žmonių, choro klausytojų, Tildą arba galbūt ką nors iš kaimynų, bet so-
das buvo tuščias. Mano dukterys negiedojo kam nors, esančiam lauke. Jos giedojo man.

*Suteiks ir šviesą, ir gyvatą kiekvienam,
Ir atleidimą mojan angelų sparnam.*

Visų žvilgsniai buvo nukreipti į mano langą, bet jos manęs dar nepastebėjo. Aš stovėjau šešėliuose, o saulė plieskė į lango stiklą, veikiausiai jos tematė dangaus ir medžių atspindį.

*Betliejui gimė Kristus, viltis prisikėlimo,
Sutiki žinių angelų ir atgimimo!*

Aš žengiau žingsnį artyn.

Keturiolikmetė Šarlotė, mano vyriausioji duktė, stovėjo iš krašto. Ji giedojo visu kūnu. Krūtinė kilnojosi melodijos ritmu. Galbūt visa tai buvo jos sumanymas. Ji visą vaikystę dainuodavo, niūniuodavo panirusi į namų darbus ar palinkusi prie plau-
namų indų, melodingai dūgdama, tarsi tie tylūs garsai būtų jos judesių dalis.

Ji pirmoji mane pastebėjo. Jos veidas bemat nušvito. Tada kumštelėjo Dorotėją, protingąją dvylikametę, ši skubiai linktelėjo metais jaunesnei Olivijai, o ši nukreipė išpūstas akis į dvyneę seserį Elizabetę. Jiedvi visai nebuvo panašios išvaizda, tik būdu, abi švelnios ir malonios, ir visiškos kvailutės – jos nesuprato skaičių, nors

ir bandytum kalte įkalti. Gretoje priešais jas taip pat kilo sujudimas, mažosios irgi mane pastebėjo. Devynerių Marta spustelėjo septynerių Karolinos ranką, o Karolina, kuri visad verkšlendavo, nes turbūt iš tikrųjų norėjo būti maža, stipriai kumštelėjo mažąją Džordžianą, kuri mielai būtų buvusi vyresnė. Nekilo jokios džiūgavimo bangos, jos to sau neleido, dar ne, tik mažytis giesmės išsiderinimas išdavė, kad jos mane pamatė, taip pat – nežymios šypsenos, kiek leidžia giedančios O raidės pavidalu sudėtos lūpos.

Man krūtinę užgniaužė vaikiškas graudumo gumulas. Jos giedojo neprastai, visai neprastai. Siauri veideliai švytėjo, akys degė. Jos visa tai surengė man, vien man, ir dabar mano dukterys mano, kad joms pavyko – jos prikėlė tėtį iš lovos. Kai giesmė baigsis, jos leis sau džiūgauti, spinduliuodamos džiaugsmu lengvomis kojomis parbėgs per šviežią sniegą į namą ir papasakos apie savo naminį stebuklą. Mes savo giesme ją pagydėme, džiūgaus jos. Mes savo giesme pagydėme tėtį! Susižavėjusių mergaičių balsų srautas aidės koridoriuose, atsimuš nuo sienų: greitai jis sugriš. Greitai jis vėl bus su mumis. Mes parodėme jam Dievą, Jėzų – naujagimį. *Klausyki angelų giesmės – / Karalių šlovina žinia gimties.* Kokia puiki, tiesiog nuostabi mintis buvo jam pagiedoti, priminti jam tai, kas gražu, Kalėdų žinią, viską, ką jis pamiršo savo ligos patale, mes tai vadiname liga, bet visi žino, kad tai kai kas kita, nors mama mums draudžia apie tai kalbėti. Vargšas tėtis, jau kuris laikas negaluoja, jis išblyškęs kaip vaiduoklis, tai mes matėme, pro durų plyšį, kai sėlinome pro šalį, taip, kaip vaiduoklis, vien oda ir kaulai, ir barzdą užsiželdino, kaip prie kryžiaus prikaltas Jėzus, jo nebeįmanoma atpažinti. Bet netrukus jis vėl bus tarp mūsų, netrukus jis galės dirbti, ir mes vėl turėsime sviesto ant duonos ir naujus žieminius paltukus. Tai tikra kalėdinė dovana. *Kristus Karalius Betliejui gimė!*

Bet tai buvo melas, aš negalėjau suteikti joms tos dovanos, nenusipelniau jų džiūgavimo. Lova traukė mane prie savęs, blauzdos drebėjo, mano naujagimiškos kojos nebeįstengė manęs išlaikyti, skrandis vėl suspazmavo, aš sukandau žandikaulius, tarsi norėdamas sutriuškinti tai, kas veržėsi lauk, ir už lango giesmė nutilo. Šiandien neįvyko jokio stebuklo.

*Iš tiesų saulė švietė kaip švietusi.
Mirtinai kepino planetą.
Aš netekau bičių.*

© Kaage Publishing

Maja Lunde (g. 1985 m.) – norvegų scenaristė, knygų vaikams ir jaunimui autorė. „Bičių istorija“ – pirmoji jos knyga suaugusiesiems, iškart pavergusi skaitytojus ir tapusi pasauliniu bestseleriu.

Anglija, 1852 m. Mokslininkas ir prekiautojas sėklomis Viljamas skendi neviltyje. Jo tyrimai, regisi, nieko verti, verslas vos gyvas, šeima skursta. Niekas netiki, kad jam pavyks išsikapstyti. Tačiau Viljamas turi idėją, užvaldžiusią visas jo mintis, – sukurti visiškai naujo tipo bičių avilį. Ir tai turėtų pakeisti viską...

JAV, Ohajo valstija, 2007 m. Bitininkas Džordžas visas jėgas atiduoda savo nuošaliam ūkiui puoselėti. Bičių ūkis turi plėstis ir klestėti, o sūnus Tomas – vieną dieną tęsti tėvo pradėtą darbą. Tačiau Tomas svajoja palikti namus ir studijuoti žurnalistiką... Nesantaika tęsiasi tol, kol vieną dieną paaiškėja, kad asmeniniai nesutarimai nebeturi jokios reikšmės, atsідurus ant katastrofos slenksčio – mat pasaulyje ima dingti bitės.

Kinija, 2098 m. Didžiuliai sodai driekiasi eilėmis, o Tao drauge su kitomis darbininkėmis apdulkina žiedus rankomis, nes bičių jau seniai nė vienos nebėra. Labiau už viską ji trokšta, kad jos trimetis sūnus būtų laimingas. Bet staiga mažajam Veivenui nutinka baisi nelaimė, kurios priežasties niekas nežino... Paaiškėja, kad ant plauko kabo ne tik Tao sūnaus gyvybė, bet ir žmonijos ateitis.

Ar tai trileris? Distopija? Šeimos romanas? Viskas kartu. Viskas susiję. Trys istorijos, trys epochos, bitės ir tyli, kvapą gniaužianti kova už mūsų visų ateitį.

Maja Lunde pasakoja apie praradimą ir viltį, apie patirtį ir žinias, perduodamas iš kartos į kartą, ir apie nematomas gijas, siejančias žmonių istoriją su bičių istorija. Tai knyga, nuo kurios neįmanoma atsiplėšti, nes ji – ne apie bites, o apie mus.

ISBN 978-609-466-247-8

TYTOALBA

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt